

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor VWS
Postbus 20001
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer (070) 373 8393	uw kenmerk	bijlage(n)
onderwerp AO 9 september 2015	ons kenmerk ECSD/U201501475	datum 8 september 2015

Geachte leden van de Kamercommissie voor VWS,

Met het oog op uw overleg van 9 september over de voortgang van de hervorming van de langdurige zorg informeren wij u graag over een aantal ontwikkelingen. Over onze opvattingen over het PGB-trekkingsrecht informeren wij u in de aanloop naar het AO op 14 september.

We vragen uw aandacht voor de volgende punten. In de Toelichting hieronder gaan we nader op elk van deze punten in.

1. Oplossingen worden lokaal gevonden

We benadrukken het belang om het ontwikkelen van de nieuwe aanpakken zo lokaal mogelijk te beleggen. We zijn blij met het gedachtengoed van de Transitiecommissie Sociaal Domein. Het draait om wat er dichtbij de burger, in zijn directe omgeving, in zijn wijk en zijn gemeente gebeurt. Dat lokale speelveld moeten we de ruimte geven om met nieuwe werkwijzen te komen.

2. Evenwicht raakt zoek

In het najaar worden honderdduizenden mensen door gemeenten herbeoordeeld vanwege het aflopen van het overgangsrecht. Terwijl voor deze groep de bezuinigingen waartoe dit kabinet drie jaar geleden heeft besloten voelbaar worden, zien zij dat de discussie in politiek Den Haag gaat over miljardenmeevallers en lastenverlichting. Die twee zaken zijn voor de burger niet te rijmen. Het bedreigt het draagvlak voor de nieuwe wijze van werken in de Wmo. We bepleiten daarom een verzachting van de taakstelling die gemeenten voor 2016 is opgelegd.

3. Beschermd wonen in gevaar

Door tekortschietende verdeling van de middelen hebben veel gemeenten onvoldoende geld om beschermd wonen (BW) voor overgangsccliënten en voor nieuwe cliënten in te kopen. Gemeenten vinden dit onaanvaardbaar. De staatssecretaris moet zijn belofte gestand doen dat elke individuele gemeente de financiële middelen ontvangt die hij nodig heeft om zijn wettelijke opdracht (een vijfjarig overgangsrecht voor BW-clieënten) uit te voeren. Ook als dat leidt tot een stijging van het macrobudget.

4. Onduidelijkheid voor thuiswonende Wlz-geïndiceerden

Mensen met een Wlz-indicatie die thuis wonen moeten volgens de wet hun woningaanpassingen, hulpmiddelen en huishoudelijke hulp niet meer uit de Wmo (zoals vroeger) maar uit de Wlz ontvangen. De voorbereiding voor de overheveling naar de Wlz per 2016 verloopt zeer stroef.

We vragen van de staatssecretaris meer daadkracht om deze overheveling mogelijk te maken en ervoor te zorgen dat gemeenten geen financieel nadeel ondervinden als de oude situatie nog een jaar voortduurt.

5. Minder administratieve lasten levert geld op voor de zorg

Stroomlijning van administratieve processen levert geld op dat aan de zorgverlening kan worden besteed. Wij werken daarom met organisaties van zorgaanbieders aan het terugdringen van de administratieve lasten en hebben daartoe een werkagenda opgesteld. De Werkagenda laat zien dat gemeenten en aanbieders gezamenlijk goed in staat zijn om de bureaucratie te verminderen.

6. Eigen bijdragen zijn geen "melkkoe"

Recentelijk circuleren nogal wat onjuiste beelden over hoe gemeenten met de eigen bijdragen omgaan. Voor het heffen van een eigen bijdrage zijn in het Uitvoeringsbesluit Wmo strakke regels opgenomen. Binnen die grenzen leggen gemeenten eigen bijdragen op, en het CAK voert dat uit. Er is geen sprake van dat gemeenten de eigen bijdragen als melkkoe hanteren.

7. Tijdelijke opvang voor mensen met een licht verstandelijke beperking

Recentelijk is aan het licht gekomen dat in de Wmo en de Jeugdwet middelen ontbreken voor tijdelijke beschermde opvang voor mensen met een (licht) verstandelijke handicap (LVG). Wij verzoeken u van de staatssecretaris te vragen deze omissie snel te repareren.

8. Samenhang met de zorg

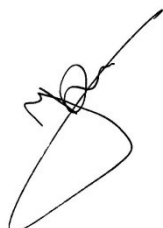
Ontwikkelingen in de GGZ en andere zorgsectoren staan niet los van het gemeentelijke domein. Vaak is sprake van communicerende vaten. Die aanpalende sectoren zijn geen eilanden en daarom moet er goede afstemming zijn met gemeenten, evenals heldere financiële en juridische kaders.

9. Integrale benadering is essentieel

Gemeenten hebben de ambitie de nieuwe taken op terrein van ondersteuning, jeugd en werk integraal op te pakken. Er zijn echter nog knellende kokers in de wet- en regelgeving. Wij zullen in de komende periode met voorstellen komen voor aanpassing hiervan.

Wij hopen dat u het bovenstaande zult willen betrekken in uw gesprek met staatssecretaris Van Rijn en wensen u een vruchtbaar debat toe. Indien u behoefte heeft aan nadere toelichting of informatie zijn wij daartoe vanzelfsprekend bereid.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized loop that starts at the top left, goes down and around to the right, then up and around to the left, ending with a small flourish at the top right.

J. Kriens
Voorzitter directieraad

TOELICHTING

1. Oplossingen worden lokaal gevonden

Het eerste halfjaar van de nieuwe Wmo is achter de rug. Afgezien van de grote problemen rond de trekkingsrechten, is de overgang voor bestaande cliënten relatief beheerst verlopen. Gemeenten hebben er samen met hun partners keihard aan gewerkt om voor de burgers de nieuwe uitvoeringsorganisatie snel en goed op orde te krijgen. Van het organiseren van de wijkteams en het werven en bijscholen van medewerkers, tot het opzetten van een goede communicatie en het samenwerken met verzekeraars, wijkverpleging en huisartsen. Tegelijk begint de vernieuwing en transformatie op steeds meer plaatsen vorm te krijgen. We informeerden u daar bij het vorige AO reeds over.

Hoe belangrijk het ook is dat gemeenten de organisatorische en logistieke veranderingen voor de burger zo soepel mogelijk laten verlopen, het is niet de kern van deze transitie. Die kern is: we zitten midden in een diepgaande verandering van de verhouding tussen burger en overheid. En voor alle betrokkenen - inwoners, ambtenaren, zorgprofessionals - betekent dat oude zekerheden loslaten en wennen aan nieuwe werkwijzen en rollen.

We zien deze notie ook terug in het gedachtengoed van de Transitiecommissie Sociaal Domein. Ook daar zien we de erkenning dat bij de uitvoering van de nieuwe wetten als het ware het samen-leven opnieuw wordt vormgegeven. En dat het draait om wat er dichtbij de burger, in zijn directe omgeving, in zijn wijk en zijn gemeente gebeurt. Dat lokale speelveld moeten we de ruimte geven om zelf met nieuwe werkwijzen en nieuwe verhoudingen te komen. Landelijke partijen moeten terughoudend zijn in het voorschrijven aan het lokale niveau wat er moet gebeuren, net zoals gemeenten hun eigen wijkteams ruimte geven om samen met burgers, vrijwilligers en professionals in de wijk tot werkbare en werkzame oplossingen te komen. Het woord "horizontalisering", waar de Wmo in 2007 mee begon, symboliseert nog steeds heel goed waar de kracht van het nieuwe stelsel in zit.

Het principe dat oplossingen dichtbij kunnen worden gevonden, geldt ook voor het omgaan met onderzoeken en signalen van landelijke partijen en belangenbehartigers. Niet alles kan en moet landelijk worden opgelost. Zorg wordt lokaal georganiseerd, de discussie over knelpunten en oplossingen moet ook daar plaatsvinden.

Van landelijke koepels mag vooral verwacht worden dat zij hun achterban equiperen om dat lokale gesprek te voeren. Om het lokale speelveld echt te laten werken is het belangrijk dat cliënten in "het gesprek" een evenwichtige positie hebben ten opzichte van de gemeente. Cliënten en inwoners moeten hun inbreng in het nieuwe beleid stevig kunnen leveren. Nieuwe vormen hiervoor zien we nu in de praktijk tot stand komen. Voorbeelden zijn: persoonlijk plan, cliëntondersteuning, inzetten van mediation en de lokale ombudsman om juridisering te voorkomen, nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid. Om deze ontwikkeling te bevorderen en te ondersteunen werken we samen met diverse projecten en organisaties vanuit cliëntenzijde, zoals het project Aandacht voor Iedereen, de Koepel van Wmo-raden, Ieder(in) en NPCF.

2. Evenwicht tussen Rijk en gemeenten

De op zich positieve start van de nieuwe Wmo dreigt in de tweede helft van dit jaar overschaduwd te worden door een voor veel Wmo-clieënten moeilijk te begrijpen disbalans tussen "Den Haag", hun eigen situatie en het beleid van hun gemeente. In het najaar vindt de massale herbeoordeling plaats waartoe gemeenten verplicht zijn in verband met het aflopen van het overgangsrecht. Voor enkele honderdduizenden mensen worden de bezuinigingen waartoe dit kabinet drie jaar geleden heeft besloten dan pas voelbaar. Gemeenten hebben geen andere keus dan hun burgers deze

versoeringsboodschap te brengen. Tegelijk zien diezelfde burgers dat de discussie in politiek Den Haag gaat over miljardenmeevallers en lastenverlichting.

Die twee zaken zijn niet te rijmen, de burger ziet geen evenwicht. Het vertrouwen van burgers in hun overheid en het draagvlak voor de nieuwe wijze van werken in de Wmo worden hierdoor in de waagschaal gesteld.

We bepleiten daarom een verzachting van de taakstelling die gemeenten voor 2016 is opgelegd.

3. Beschermd wonen in gevaar

De decentralisatie van Beschermd Wonen zorgt voor onverwachte problemen. Dit onderdeel leek het meest eenvoudig te decentraliseren deel van de AWBZ: een vrij kleine groep cliënten met een duidelijke indicatie, waarvoor gemeenten de middelen zonder korting over zouden krijgen. Dat moest ook wel in verband met het overgangsrecht van vijf jaar voor deze kwetsbare groep burgers. In de loop van 2014 werd echter al duidelijk dat het heel lastig is om de historische verdeling van het budget over gemeenten in beeld te brengen. Plat gezegd is er bij het Rijk niemand die weet hoeveel geld er aan beschermd wonen werd uitgegeven aan inwoners per gemeente. Er dreigt nu een tekort te ontstaan aan opvangplaatsen voor deze kwetsbare cliënten. Veel gemeenten hebben onvoldoende geld om de zorg voor hun overgangsccliënten en voor nieuwe cliënten in te kopen. Vanaf het moment dat hierover de noodklok werd geluid zijn er diverse onderzoeken gedaan om de (historische) verdeling van het geld beter te laten kloppen met de feitelijke zorgvraag. In de meicirculaire heeft dit tot verschuivingen geleid, die over de band genomen een verbetering waren, maar voor veel individuele gemeenten een verdere verslechtering.

Meer dan 20 gemeenten hebben daarom de zomerperiode benut om – op eigen kosten – alles nogmaals door te laten rekenen. De conclusie is dat de cijfers waarop de historische verdeling is gebaseerd zijn te karakteriseren als drijfzand. De bestuurders van de centrumgemeenten zien geen andere uitweg meer dan voor de harde lijn te kiezen. Zij eisen van het kabinet de garantie dat elke gemeente aan zijn verplichtingen kan voldoen en voldoende zorg kan inkopen voor de burgers die zijn aangewezen op beschermd wonen. Deze eis is meermalen in bestuurlijke overleggen met de staatssecretaris op tafel gelegd. In antwoord daarop zijn de bestuurders telkens naar huis teruggekeerd met de belofte van een nieuw onderzoek en betere ‘fact-finding’. Het vertrouwen daarin is inmiddels op: het kabinet moet nu met concrete toezeggingen komen die de afzonderlijke gemeenten de zekerheid bieden die nodig is om hun verplichtingen voor 2015 te kunnen realiseren en goed in te kopen voor 2016. Dat kan via een reparatie-garantie en de toezegging dat het macrobudget desnoods via nacalculatie en met terugwerkende kracht zal worden aangepast. De stelling van het kabinet dat het om een verdelingsvraagstuk tussen gemeenten gaat accepteren wij niet. Het Rijk is verantwoordelijk voor de verdeling en de gegevens waarop die verdeling is gebaseerd.

We vragen u van de staatssecretaris te verlangen om zijn belofte gestand te doen dat elke individuele gemeente de financiële middelen ontvangt die hij nodig heeft om zijn wettelijke opdracht (een vijfjarig overgangsrecht voor BW-clieënten) uit te voeren. Ook als dat leidt tot een stijging van het macrobudget.

4. Onduidelijkheid voor thuiswonende Wlz-geïndiceerden

Het Rijk slaagt er nog steeds niet in duidelijkheid te creëren rond mensen met een Wlz-indicatie die thuis wonen. De Wmo is duidelijk: deze mensen krijgen hun voorzieningen uit de Wlz, en niet uit de Wmo. Het gaat om woningaanpassingen, hulpmiddelen en huishoudelijke hulp. Voor 2015 is afgesproken de oude situatie te continueren dat de gemeente deze voorzieningen vergoedt. Maar de voorbereiding voor de overheveling per 2016 verloopt zeer stroef.

Een structurele uitwisseling van informatie tussen gemeenten en CIZ/zorgkantoren over gemeentelijke voorzieningen voor Wlz-gerechtigden is er nog niet. Daardoor zijn gemeenten niet in staat de betreffende Wlz-cliënten in hun bestanden te identificeren voor de overheveling. Het afgelopen half jaar heeft VWS met VNG en Zorgverzekeraars Nederland onderzocht of de benodigde informatie-uitwisseling tijdig (dus voor de overheveling in 2016) op orde is te krijgen. Dit blijkt niet het geval. Privacywetgeving staat dit in de weg en bestaande ICT-systemen kunnen niet op tijd worden aangepast.

Als de situatie dat voor deze groep de gemeente de voorzieningen verstrekt nog een jaar gecontinueerd wordt heeft dat ook financiële consequenties. Gemeenten kunnen voor woningaanpassingen, hulpmiddelen en huishoudelijke hulp voor deze groep geen eigen bijdrage vragen, omdat dat nu onder de Wlz valt. In het macrobudget Wmo is hiermee geen rekening gehouden.

We vragen u aan de staatssecretaris meer daadkracht te vragen bij het creëren van voorwaarden voor deze overheveling, met name de structurele informatie-uitwisseling en het aanpassen van bestaande wetgeving die dat belemmert. Tevens willen gemeenten, als zij de oude situatie nog een jaar moeten continueren, daarvan geen financiële schade ondervinden.

5. Minder administratieve lasten levert geld op voor zorg

Stroomlijning van administratieve processen levert geld op dat aan de zorgverlening kan worden besteed.

Voor gemeenten en zorgaanbieders is dit een prioriteit. Wij werken met organisaties van zorgaanbieders aan het terugdringen van de administratieve lasten. Bij de tweede Voortgangsrapportage langdurige zorg (25 juni 2015) heeft u als bijlage de 'Werkagenda 2015 – 2017 Administratie en Informatievoorziening' ontvangen

(<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/06/19/werkagenda-2015-2017-administratie-en-informatievoorziening>). De Werkagenda bevat een analyse van de grootste knelpunten in de administratie. Daarnaast bevat de Werkagenda de activiteiten die gemeenten en zorgaanbieders ondernemen om de bureaucratie en administratieve lasten stap voor stap terug te dringen.

Voor gemeenten en aanbieders is van belang dat de Wmo de ruimte blijft bieden om de uitvoering inclusief de administratie naar eigen inzicht in te richten. Maar standaardisatie van administratieve processen hoeft gemeentelijke beleidsvrijheid niet in de weg te zitten. De Werkagenda laat zien dat gemeenten en aanbieders gezamenlijk goed in staat zijn om de bureaucratie te verminderen en de hulpvraag van de inwoner meer centraal te stellen.

6. Eigen bijdragen geen "melkkoe"

In de media is eind augustus aandacht geweest voor de eigen bijdrage inning door gemeenten. Hier zijn enkele onterechte beelden ontstaan die we graag weerleggen.

Cliënten betalen bij Wmo-voorzieningen een eigen bijdrage, net zoals vroeger in de AWBZ en nu in de Wlz. Voor het heffen van een eigen bijdrage zijn in het Uitvoeringsbesluit Wmo strakke regels opgenomen. De maximale hoogte van de eigen bijdrage is o.a. afhankelijk van het inkomen van de cliënt. Een gemeente kan wel minder vragen dan de landelijke vastgestelde maximale eigen bijdragen, maar nooit meer.

De regels schrijven ook voor dat een eigen bijdrage nooit hoger mag zijn dan de kostprijs voor de geboden voorziening. De vaststelling en inning van een eigen bijdrage voor maatwerk-

voorzieningen loopt altijd via het CAK. Gemeenten geven de noodzakelijke gegevens, waaronder de kostprijs van de voorziening, door aan het CAK.

Het kan dus in beginsel niet voorkomen dat een gemeente een hoger bedrag aan eigen bijdrage van de cliënt vraagt, dan de betreffende voorziening kost. Naar aanleiding van de mediaberichten dat dit wel zou zijn gebeurd, zijn wij met het CAK in overleg gegaan. Momenteel wordt bekeken of er signalen zijn van onjuiste bedragen.

Een ander misverstand is dat eigen bijdragen voor gemeenten een extra bron van inkomsten zijn. Dat is niet juist. Bij het toekennen van het macrobudget voor de Wmo heeft het Rijk er reeds rekening mee gehouden dat gemeenten eigen bijdragen heffen.

7. Tijdelijke opvang voor mensen met een licht verstandelijke handicap

Recentelijk is n.a.v. een signaal van Amsterdam aan het licht gekomen dat in de Wmo en de Jeugdwet middelen ontbreken voor tijdelijke beschermde opvang voor mensen met een (licht) verstandelijke handicap (LVG). Het betreft volwassenen met een (licht) verstandelijke handicap die niet in aanmerking komen voor de Wlz en tijdelijk behoefte hebben aan een beschermde woonplek. Deze groep is aangewezen op de Wmo en de Jeugdwet (voorzetting hulp tussen 18 en 23 jaar) maar de middelen daarvoor zijn niet naar die wetten overgeheveld. Aan de Jeugdwet zijn geen middelen toegevoegd voor de groep die na het 18e levensjaar behoefte heeft aan een voortgezette opvang tot het 23 jaar. Aan de Wmo is alleen de vijf miljoen voor kortdurende opvang (maximaal enkele weken) toegevoegd en niet de middelen voor een beschermd verblijf dat maximaal drie jaar kan duren. Die middelen zijn in de Wlz achtergebleven, terwijl de doelgroep daar geen toegang toe heeft omdat ze niet voldoen aan de criteria van de Wlz. Een klein deel van de doelgroep kan terecht in beschermd wonen (de zogeheten ZZP-C geïndiceerden) als er ook sprake is van psychische problematiek, maar meestal is dat niet zo.

Het ontbreekt aan aparte beschermd wonen voorzieningen voor de VG-groep. Over de omvang van de middelen die in de Wlz zijn achtergebleven is onduidelijkheid.

Wij verzoeken u van de staatssecretaris te vragen deze omissie snel te repareren.

8. Samenhang met de zorg

Ontwikkelingen in de GGZ en andere zorgsectoren staan niet los van het gemeentelijke domein. Vaak is zelfs sprake van communicerende vaten. Zo is ambulantisering in de GGZ direct van invloed op de zorgplicht van gemeenten voor hun burgers. Dat uit zich onder andere in meer verwarde personen op straat. Het is bijvoorbeeld ook bekend dat Wlz instroom moeilijker is geworden door de eis van permanentie en 24 uren toezicht. Die aanpalende sectoren zijn geen eilanden en daarom moet er goede afstemming zijn met gemeenten, evenals heldere financiële en juridische kaders. Dat geldt bijvoorbeeld voor de monitoring van de ambulantisering die breed moet zijn en oog moet hebben voor deze samenhang.

9. Integrale benadering is essentieel

Gemeenten hebben de ambitie de nieuwe taken op terrein van ondersteuning, jeugd en werk integraal op te pakken. Alleen zó kan de burger met de gemeentelijke overheid gericht en levensbreed werken aan participatie en samenredzaamheid. Ook veiligheid, ruimtelijke ordening en vastgoedvraagstukken spelen daarbij nadrukkelijk een rol. Een fysieke ontmoetingsplaats kan een bakermat zijn voor het sociale domein. De uitdaging om langer thuis wonen mogelijk te maken, vraagt creativiteit en nieuwe verdienmodellen voor investeringen in vastgoed. Burgers, gemeenten, verzekeraars, zorgkantoren; ze hebben ruimte nodig. Veel is al mogelijk. Er zijn echter nog knellende kokers in de wet- en regelgeving. Dat betekent dat we in de komende periode met voorstellen zullen komen voor

aanpassing hiervan. Wij doen alvast een appel op u deze voorstellen in het licht van bovenstaande ambities te beoordelen.